

RICHARD SOBOTKA

Jan
Kobzán

KOBZÁŇŮV ROŽNOV

Malíř Jan Kobzán a Rožnov pod Radhoštěm.

RICHARD SOBOTKA

Jan
Kobzán

KOBZÁŇŮV ROŽNOV

Malíř Jan Kobzán a Rožnov pod Radhoštěm.

2014

ŽAR

Některým malířům je domov příliš těsný,
aby mohli ukázat svou velikost, musí se rozletět do světa.
Jiní naopak rozvinou svou velikost díky domovu,
právě tak je tomu u Jana Kobzáně.

Richard Sobotka
KOBZÁŇŮV ROŽNOV
© Richard Sobotka, 2009
Photo © Richard Sobotka, 2009
Graphic art © Jakub Sobotka, 2009

Vydal Dušan Žárský – ŽÁR, www.zar.cz
Druhé vydání, v elektronické verzi a v ŽÁR první

978-80-86725-25-3

Už jen vzpomínka na „dřevěné městečko“

Město Rožnov, které si našlo místo v klínu či rohu soutoku říčky Hážovky a řeky Bečvy, město v minulosti dřevěné, jak se o tom zpívá ve starodávné písničce Rožnove, Rožnove, dřevěné městečko..., bylo odnepaměti plné všelijak pokřivených dřevěných chalup, stavěných kolikrát „přesně podle oka“. Také však to byly honosné stavby měšťanských domů, ty podnes zdobí Dřevěné městečko Valašského muzea v přírodě. Malebnost tehdejšího města byla na hony vzdálena idylce, po které se v současné době tak rádo vzdychá; byl to obtížný život, zaplněný těžkou fyzickou prací od slunka do slunka. Lidé se hrbili za tkalcovským stavem, ale především byli zatíženi prací na polním hospodářství. Vždyť i měšťanské domy měly ještě počátkem 19. století hospodářskou část stavení otočenou směrem k rynku; tady se na podloubí uvazoval k dojení dobytek přihnáný z pastvy, také se tam kydal hnůj, ten obyvatelé na velké církevní svátky přikrývali chvojím a zdobili kvítím, aby náměstí pěkně vypadalo.

Muselo být v tomto zapomenutém horském zákoutí cosi výjimečného, když se dřevěné městečko Rožnov v závěru 18. století stalo vyhledávaným, dokonce světoznámým. Zdravé povětří, údajně srovnatelné s tatranským, půvabné horské prostředí, plné rozkvetlých strání a voňavých lesů, městečko chráněné radhošským masivem před nevlídným severním klimatem, prosluněné, charakteristické dlouhým a teplým podzimem a halnými větry – nemohlo být příznivějšího místa pro vznik klimatických lázní.

Příhodných přírodních podmínek si jako první všiml v roce 1796 krajský fyzikus František Kročák. O rozvoj klimatických lázní se o padesát let později zasloužil především první lázeňský lékař František Polanský. Pobyt v Rožnově měl příznivý vliv na léčení horních cest dýchacích, srdce a nemocí vnitřních. Lidé si však do věhlasného Rož-

nova přijížděli během lázeňské sezóny třeba jen odpočinout. Oblíbené byly procházky po okolních kopcích, zvaných „Rožnovská koruna“, které město obepínají, zdatnější na vzdálenější Černou horu a ti nejvytrvalejší až na vrchol památného Radhoště.

Čas všechno mění. I někdejší dřevěné městečko Rožnov. Dřevěné domy po katastrofálních požárech v letech 1836, 1882 a 1883 nahradily málo zdobné stavby z pevné a ohni odolné materie. Několik původních dřevěných staveb zachránili sourozenci Jaroňkovi pro Valašské muzeum v přírodě, pro veřejnost prvně otevřené během národopisné slavnosti Valašský rok v roce 1925. Některé dřevěnice, zejména v okrajových částech města, se však dochovaly až po dnešní časy.

V poválečné době město Rožnov vykročilo do nových časů s vervou sobě vlastní. Éra lázeňství byla nenávratnou minulostí. Moderní doba vnesla do Rožnova průmysl. Závod Tesla, zaměřený na elektro-vakuovou techniku, který od výroby elektronik přešel na výrobu tranzistorů, integrovaných obvodů, černobílých a barevných obrazovek, opanoval na dalších padesát let dění města a změnil je do současné podoby. Staré časy připomíná už jen ostrůvek Valašského muzea v přírodě, uchováající stavby původní dřevěné lidové architektury.

Zejména ve druhé polovině 20. století se město Rožnov rychle měnilo. Na ještě nedávno obdělávaných polnostech vznikala nová sídliště. Počet obyvatel, po staletí kulminující kolem cifry tří tisíc, se přehoupl přes osmnáct tisíc. K nepoznání se změnila tvář města. V současnosti už jen pahorky „Rožnovské koruny“ obepínající město, zeleň okolních svahů a blízkost Radhoště zůstává neměnná.

V polovině 20. století, právě v čase dynamického přerodu Rožnova pod Radhoštěm, se při výstavbě prvního většího sídliště, nazvaného Záhumení, výrazně do jeho tvárnosti zapsal akademický malíř, grafik a spisovatel Jan Kobzář.

Zbojníček maléřeček

a jeho kniha O zbojníkách a o pokladech

Akademickému malíři a spisovateli Janu Kobzáňovi přirostlo hornaté Valašsko k srdci. Dokázal ho ztvárnit malbou, dřevorytem i písmem. Takových je málo. Znal podrobně historii valašských povstání, psal o těžkém údělu Valašska a jeho obyvatel realisticky, nebyla v tom žádná nadsázka, ale tvrdý a obtížný život.

Není vůbec zvláštní, že jeho první literární dílo se týká právě zbojníků – to bylo jeho velké téma. Od útlého mládí žil legendami o zbojnících, byl prorostlý duchem volnosti, to mu zůstalo po celý život. Ne nadarmo se mu říkalo zbojníček – maléřeček. Nosil nespoutanou volnost v sobě jako vzácnou minci z ryzího stříbra, ale dokázal se o ni podělit.

Knihu O zbojníkách a pokladech lze považovat za Kobzáňovo stěžejní literární i grafické dílo. Napsal ji jadrným valašským nářečím, navíc doprovodil vlastními dřevoryty, obojí podnes vzbuzuje svým mistrovstvím úžas.

„...přímo tajemným krásám mne naučili rozumět teprve prostí lidé – staříci a stařenky, chlapi a robky, ba často i děti – sama horská příroda – bez nich by k napsání a výtvarnému vybavení této knihy sotva kdy došlo...“, napsal Jan Kobzán v úvodu knihy.

Jan Kobzán znal valašské nářečí velmi dobře. Přesto, když byl ve společnosti mimo Valašsko, mluvil dokonale spisovně, ale s obyčejným Valachama mluvil valašsky.

Uvedení knihy nebylo bez obtíží, jak se o tom zmiňuje spisovatel a literární teoretik Josef Strnadel: „Na sklonku léta 1926 se v nástěnných vitrínách domu číslo 14 na dnešním Smetanově nábřeží v Praze (nyní číslo 12) objevila kniha, jejíž název napovídal koncovkami dvou slov, že je psána dialektem. Na první pohled zaujala obrazem na

deskách, zpodobňujícím tři bujaré jezdce na koních, ozbrojené pistolemi a valaškou; ten obraz vystupoval z černého pozadí s nápisem: O zbojníkách a pokladech z Moravského Valašska. Autor byl uveden až na titulním listě uvnitř knihy. Tam pod názvem stálo: Podle podání lidu napsal a obrázky nakreslil i do dřeva vyryl Jan Kobzáň. Pod tím impressum – 1927. Nákladem B. Kočího, knihkupce v Praze. ... Editor projevil porozumění pro silné a vyzrálé dílo do té doby neznámého pětadvacetiletého autora, který mu přinesl rukopis povídek napsaných jadrným valašským nářečím ... zároveň i vlastní ilustrace k nim, nadto ještě vyryté do dřeva, čili hotové štočky pro tisk. S takovým případem se nakladatel setkává ve své praxi jen ojediněle.“

O této knížce se ve svém díle zmiňuje také ostravský spisovatel Oldřich Šulc: „Knižka, kterou Jan Kobzáň napsal na počátku dvacátých let, kdy právě absolvoval studia na UMPRUM, nese pečeť lidových vyprávěčů ze Vsacka, všecko poctivý kov, žádný plíšek. Dokázal oživit archaické výrazivo, jak je slyšel na besedách u staříčka, jeho starobylou rázovitost a obrazivost, dovedl nabírat tu jeho kvalitu a povýšit ji na básnické slovo barevné po chuti a přesné obsahem. Dokázal tak dokonale navázat na lidovou tvorbu, že mizí rozdíl mezi bajkou a písní a básnickým jazykem autora této ojedinělé skladby v české literatuře. ... A přece, jak mi Janek vypravoval s hořkostí, když v roce 1927 kniha v Praze vyšla, musel její autor, aby vůbec něco stržil, prodávat výtisky na roku Václaváku v koši jako tetiny za Slovenska prodávající kraslice. Ani odborná kritika tehdy nepochopila krásu a jedinečnost této knihy. ... Od těch dob vyšla kniha ještě několikrát a stala se světoznámým literárním klenotem.“

A znovu Josef Strnadel: „Dlouhé roky přešly nad naší zemí, co Jan Kobzáň už nežije. Kdo ho poznal, nemůže na něho zapomenout, na jeho opravdovost a upřímnost, na jeho oddanost kraji a jeho historii, na jeho osobitý rukopis, ať šlo o obrazy vykreslené slovy nebo rydlem. Obojí je v dokonalé umělecké jednotě.“

Kniha Jana Kobzáně O zbojníkách a pokladech vzbuzuje obdiv podnes, po právu se stala součástí naší literární a výtvarné pokladnice.

Nebylo to jediné literární dílo, které Jan Kobzář napsal. Horalská mozaika ze západních Karpat Zbojnický testament vyšla v roce 1959. Kobzář se v ní vrací ke zvykům zbojníků a okamžikům spojeným se smrtí, i ten byl opatřen Kobzářovými dřevoryty. Soubor vyprávění, bajek, vzpomínek U počátků vod dlouho ležel v rukopise. I když jej Vladislav Vančura již v roce 1939 pozitivně hodnotil lektorským posudkem pro nakladatelství Družstevní práce, kniha byla vydána až v roce 1984. Kniha navozuje atmosféru besedníků, kteří do svého vyprávění vkládají legendy, pohádky, anekdoty a také autentické příběhy, čímž se vytváří jedinečná rekonstrukce lidové slovesnosti.

Jako všechno, bral Kobzář i literární práci velmi vážně a aby pronikl co nehlouběji do historie kraje a lidí, aby lépe poznal život karpatských pastevců a salašníků, procestoval Slovensko, Podkarpatskou Rus, Rumunsko, Bulharsko, Černou Horu, Albánii, Turecko.

Nesnadný život

Jen málokterému malíři se podaří narodit do růžových peřinek. Jan Kobzář takové štěstí rozhodně neměl. Narodil se v dřevěné chalupě, čelní stěna bíle natřená, střecha se šindelem, všelijak pospravovaná a spíš děravá, než dobrá. Chalupa usazená uprostřed ovocných stromů, opodál stodola a hospodářské stavení; podobnou si o pětatřicet let později postavil jako ateliér na Soláni.

Kobzář v dospělosti nebyl ani hubený ani tlustý, byl podsaditý. Nebyl moc vysoký. A byl spíš samotář. Světlé vlasy, modré bezelstné oči, nikdy si tvář nezdobil vousem. Vždy se hlásil k tomu, že je původem a vzhledem venkovský chasník, byl na to pyšný a dával to okázale najevo obnošeným sakem. Nosil štruksové kalhoty zasunuté do vysokých selských bot.

Na setkání s Janem Kobzánem vzpomíná ostravský spisovatel Oldřich Šuleř ve své knize Paměť domova: „Počátkem padesátých let jsem působil v literární redakci Československého rozhlasu v Ostravě. Kteréhosi dne se otevřely dveře mé kanceláře, vstoupil nižší rozkladitý muž, vytáhl z vnější strany dveří klíč, zavřel a zamkl. Připravoval jsem se na nejhorší. Avšak ten člověk přistoupil k mému stolu se širokým úsměvem ve tváři, přirazil si židli a pokojně, s ostychem usedl, když předtím židli pečlivě rukávem utřel. Pohlédl jsem do jeho řídkých modrých očí a věděl jsem, že se nemám čeho obávat. ‘Aby nás nikdo nerušil,’ řekl, aniž se představil, a pokynul k zamčeným dveřím. ‘Víš, chtěl bych ti povědět jeden starý chýr o haromitovi, však ty porozumíš, jsi přece náš ogara.’ A počal vyprávět o zbojníkovi – haromitovi, vyprávěl procítěně a překrásným nářečím a od počátku bylo zřejmé, jak svému zbojníkovi v boji proti pánům straní, propadal se do toho prostinkého příběhu a prožíval ho velice, a když dospěl ke smrti zbojníčka, vidím, můj zvláštní host pláče a skoro mluvit nemůže, takové upřímné slzy jako hrachy se mu kutálejí z průzračných očí po tvářích... Tak jsem se seznámil s Janem Kobzánem, malířem a grafikem a neváhám říci také spisovatelem, především však Valachem toho nejryzejšího zrna.“

Když se Jan Kobzán 9. července 1901 narodil v Liptále u Vsetína, zdál se být jeho osud předurčen, neboť po svém otci tesaři a řezbáři zdědil výtvarné vlohy. Ale nebylo všechno tak přímočaré, čekal ho těžký a svízelný život.

Ve čtyřech letech mu zemřela matka. Ovdovělý otec se zahleděl do divadelní herečky a oženil se s ní, měl s ní další děti. S macechou se chlapec nesnášel, byla na něho zlá (ale později vysvětloval, že se tomu nediví, když on byl takový vykuk). Přece tím nedobрым vztahem trpěl. Proto utekl k liptálské mamincině sestře, odešel ke staříčkovi Martinu Škrabánkovi zpod Vartovny (řečenému také Škrabaneček), kam byl dán na vychování.

Pro budoucí osud chlapce se to ukázal být šťastný krok. Od staříčka písmáka získal sklony ke slovesnému projevu. Také se od něho

dovídal o starých časech, poslouchal dramatické příběhy zbojníků a pytláků, také o hrdinské minulosti svého kraje a pod vlivem jeho vyprávění se naučil svůj rodný kraj milovat.

Rozchod s otcem byl osudově definitivní. Otec se k synkovi nehlásil, jako kdyby Jan ani nebyl. A přitom se mu dařilo. Prováděl s Dušanem Jurkovičem všechny tesařské práce na stavbách vsetínského staviatele Michala Urbánka. Potom si koupil pilu. Byl milionář. Ale i jemu se karta nakonec obrátila. Za války mu miliony propadly, o všechno přišel. Manželka mu zemřela. Zestárl, zdraví mu přestalo sloužit, prodělal několik infarktů. A protože neměl kde bydlet, vzpomněl si na Jana, šel za synem do Jasenné.

Někdy na začátku roku 1940 zaklepal Kobzánův otec na dveře Janova bytu. To už byl Jan ženatý a měl ročního syna. Otevřela Janova žena Mlada. Janova otce vůbec neznala, zírala do tváře cizího starého muže. Zeptala se ho, kdo je a dostala odpověď, že Janův otec. Jan právě učil ve škole a Mlada zavedla jeho otce za ním. Scéna se opakovala. Jan, když otevřel dveře třídy, ptal se, co si ten pán přeje. Nevěděl, že je to jeho otec, nepoznal ho. I pak, když starý Kobzán odešel, řekl Jan, že ho nezná, že je to pro něho úplně cizí člověk.

K sobě vzít starého Kobzáně beztak nemohli, nebylo místa, navíc byla Mladina matka nemocná.

Starý tata se obrátil na bratra v Uble, šel za ním s prosíkem, že by chtěl umřít na Valašsku. Ani tam nepochodil. Bratři mu řekli, že když třeli bídu, vůbec mu nenapadlo pomoci jim; za války jednoho z nich popravili v koncentračním táboře, druhého zavalilo po leteckém náletu. Byl jsi bohatý a když jsme potřebovali peníze, tak jsi nás neznal, řekli mu. Když jsme potřebovali pomoc, tak jsi nepomohl.

Nikdo si ho nevšimnul, nikdo ho nechtěl. Zemřel kdesi v domově důchodců, nikdo neví kde.

Od dětství byl chlapec Jan uvyklý pěší chůzi, vždyť cesta do školy z pasek točitými chodníčky, v létě kolikrát blátivými a v zimě zavátými

sněhem, trvala hodinu. Musel se také umět postarat o sebe, být samostatný.

Tragicky mohla skončit jeho hra na „zbojníky a portáše“ v době, kdy ve Vsetíně navštěvoval měšťanku. Když v roli zbojníka vyskočil v zápalu hry z okna v prvním poschodí, zůstal ležet v bezvědomí na dlažbě; zlomená noha se časem zahojila, ale zhoršený sluch ho od té doby trápil po celý život. Proto při malířské práci, sám v dřevěném domku na lesní mýtině, ve svém ateliéru na Soláni, měl zavedený jakýsi

vstupní rituál: přátelé věděli, že lepší, než klepat na dveře, je zamávat větvičkou četiny v okně; halúzka zároveň znamenala, že přišel známý.

Sotva Jan vyšel školu, musel vydělávat. Po měšťance ho čekala práce v Thonetově továrně ve Vsetíně. Pak přešel se svým strýcem k Baťovi do Zlína, kde pracoval na pile.

Továrník Baťa rozpoznal Kobzánův malířský talent, vyhledával schopné malíře, protože si chtěl vychovat vlastní kresliče pro reklamní oddělení, posílal talentované lidi do škol a umožnil jim vystudovat.

Bez odborné přípravy odešel Jan Kobzán rovnou z prostředí těžké práce ke zkouškám na Uměleckoprůmyslovou školu do Prahy. Byl přijat a v letech 1918-1925 školu absolvoval.

Život chudého chlapce během studií nebyl nijak snadný, ráno chodil s hrníčkem na jatky, chytal teplou krev a pil, aby byl zdravý a silný jako někdejší zbojníci. Ani po ukončení studia nebylo snadné uživit se jako malíř. Stal se pracovníkem reklamního oddělení Baťových závodů ve Zlíně, tehdy graficky vyřešil Baťův firemní emblém. Také pracoval jako kreslič modelů dámského krejčího, jako výtvarník a ilustrátor, i jako interní učitel na živnostenských školách ve Zlíně.

Od roku 1938 žil jako umělec z povolání.

Právě důvěrná znalost nelehkého života v něm navždy zakotvila silné sociální citění.

Jan Kobzán se ženil poměrně pozdě, až v sedmatřiceti letech. Pořád něco dělal, maloval nebo psal, na nic jiného čas neměl. Nebýt šťastné náhody, možná by se vůbec neoženil.

Ve dnech 7. a 8. srpna 1926 se v Mladcové a ve Zlíně konaly Bartošovy oslavy, které uspořádal Sbor na oslavu Bartošovu; jeho členem byl také místní učitel Adolf Šiška.

Bartoš František (16. 3. 1837 Mladcová – 11. 6. 1906 tamtéž), filolog a folklorista studoval češtinu a klasické jazyky na vídeňské univerzitě. Působil jako profesor na gymnáziích ve Strážnici, Těšíně a v Brně. S Leošem Janáčkem vydal Národopisné písně moravské a nově nasbírané. Popsal moravská nářečí v Dialektologii moravské. Věnoval se moravskému národopisu, například v knize Moravský lid. Mnoho pozornosti věnoval rodnému Valašsku.

Adolf Šiška byl řídícím učitelem a později prvním ředitelem školy v Mladcové u Zlína. Byl také vlastivědný pracovník, ve volných chvílích sbíral a zapisoval informace o všech osadách zlínského okresu.

V roce 1930 vydal ve Zlíně sborník s názvem Zlínský okres.

Adolf Šiška měl celkem tři dcery, nejmladší z nich dostala jméno Mlada, narodila se 28. května 1909. Obě starší sestry se staly učitelkami, Mlada se vyučila základům kresby a stala se z ní malířka.

Sbor pro oslavu Bartošovu pověřil svého člena a řídícího učitele Adolfa Šišku, aby zhotovením plakátu oslav pověřil mladého nadějněho malíře Jana Kobzáně.

Tak jednoho dne zavítal pětadvacetiletý malíř Jan Kobzáň do rodiny Adolfa Šišky. Během seznámení se zadáním se poznal také s nejmladší dcerou Adolfa Šišky, s teprve sedmnáctiletou Mladou a dozvěděl se o ní, že také maluje. Nedal nic najevo, převzal práci a bez dalšího odejel, ale toto setkání mu přece utkvělo hluboce v paměti.

Čas plynul a Jan Kobzáň stále zůstával svobodný. Známi a příbuzní mu domlouvali, že by se měl konečně oženit. Odpověděl jim, že pokud bude Mlada, dcera řídícího učitele Adolfa Šišky v Mladcové u Zlína pořád ještě svobodná, tak že ji požádá o ruku. To bylo v roce 1938. Kobzáň sedl na motorku a jel do Mladcové na výzvědy. Měl štěstí, tehdy už devětadvacetiletá Mlada byla pořád ještě svobodná. Domluvili si schůzku u Masarykovy sochy. Na téže motorce pak Kobzáň zavezl Mladu na Soláň, ukázat jí teprve nedávno dostavěnou dřevěnou chalupu, kde měl svůj ateliér. Ukázal Mladě také Velké Karlovice a místa, která měl rád.

Po návratu požádal řídícího učitele Adolfa Šišku o Mladinu ruku. Dostal souhlas. Všechno další pak nabralo rychlý spád. Už za šest týdnů se 12. listopadu 1938 konala svatba. Na tehdejší dobu to byla doba od seznámení po sňatek tak nezvykle krátká, že novomanželka Mlada manželovi Janovi ještě tři měsíce po svatbě vykala.

V roce 1939 se manželům Kobzáňovým narodil syn, v roce 1946 dcera.

Malířka Mlada Kobzáňová zemřela po dlouhé a těžké nemoci v pátek 2. června 1995 v Karolině, přežila manžela Jana Kobzáně o šestatřicet roků. A jako by si s rokem úmrtí obou zahrál osud:

v letopočtu úmrtí Jana Kobzáně (1959), a v letopočtu úmrtí jeho ženy Mlady (1995) se shodně objevuje jedna jednička, dvě devítky a jedna číslice pět.

Není Soláňa bez Kobzáňa!

Soláň a Kobzáň patří neodmyslitelně k sobě. Snad i proto, že obě ta měkce kulatá slova – Soláň a Kobzáň – jsou pěkně libozvučná. Kobzáňovi byl Soláň milý dalekými rozhledy a volností, kterou nabízí, určitou nespoutaností. Ještě i padesát let od Kobzáňovy smrti jako kdyby Janíček malířeček pořád v dřevěnce na Soláni pobýval. Roubená chalupa zůstala, všude kolem ní podnes také Kobzáňův duch.

Kobzáňovi žili v letech 1938 až 1943 ve Zlíně, potom v Jasenné. Když si dědeček Adolf Šiška koupil na důchod v Kroměříži domek, přestěhovali se Kobzáňovi k němu, především kvůli nemocné babičce Šiškové, aby jí byla dcera Mlada nablízku. Stavení se nacházelo neda-leko velmi rušné ulice, dlažba z kostek, každé větší auto celý dům roz-tráslo. Jana Kobzáně to rušilo, zvláště když pracoval na větší zakázce.

V té době už měl ateliér v dřevěné chalupě na Soláni, tam se uchyl-oval, aby mohl v poklidu pracovat. Soláň se definitivně stal jeho ateliérem, měl tam více klidu na tvořivou práci. Domů do Kromě-říže jezdíval jednou za čtrnáct dnů, jindy příjížděla rodina za ním na Soláň. S dopravou to ovšemže bylo v té době špatné, vlakem do Vse-tína a Velkých Karlovic, pak pěšky údolím Bzové; zpátky to samé. Po válce už začínaly jezdit autobusy, ale spojení po dlouhou dobu exis-tovalo jen dvakrát denně. Kobzáňovi to nevadilo, byl na pěší chůzi odmala uvyklý.

S tou soláňskou dřevěnicí se to mělo tak.

Na Soláň vystupovali kumštýři po celé generace. Zvláště malířům učaroval Soláň souzvukem přírodních krás a pohody. Domácí výtvarníci chodili na Soláň malovat už v roce 1920.

Roduvěrní malíři František Podešva a Alois Schneiderka se zabývali myšlenkou založit na Soláni salon valašských výtvarníků, ale na projekt chyběly peníze. I tak byl pro jejich umění Soláň tak velkým magnetem, že zamýšleli pořídit si tam ateliér a po čase myšlenku uskutečnili: v roce 1936 zakoupil malíř Podešva pozemek na hřebeni Soláně, Alois Schneiderka se usadil nedaleko Čartáku (po jeho smrti převzal ateliér akademický malíř Karel Hofman a když i on zemřel, bylo tam zřízeno jeho muzeum).

„V roce 1936 žil v Praze liptálský rodák malíř Jan Kobzáň. Byl sklíčený a stěžoval si na zlé časy,“ uvádí ve své knížce Malířův život spisovatelka Marie Podešvová.

Janu Kobzáňovi se nevedlo v Praze valně. A když ho Podešva vybídl, aby přijel na Soláň, kde se žije levněji, a dohlížel na stavbu srubu, Kobzáň nezaváhal.

„Víš co, Jane,“ oslovil Kobzáně malíř František Podešva. „Zakoupil jsem na Soláni pozemek a budu stavět chalupu. Mám však tady v Praze ještě mnoho rozdělané práce. Nechceš jet na Soláň dohlížet? Žít tam budeš skoro zadarmo.“

Kobzáň se nedal dlouho pobízet, krásu Zadních hor znal, byl jí podmaněn od svého dětství, nastěhoval se na Soláň.

Zakrátko napsal Františku Podešvovi do Prahy dopis: „Postavme chalupu na dva konce, půl tobě a půl mně. Zůstanu zde a budu ti splácet.“

Podešva neměl námitek.

Tak spolu začali na spáleništi Kantorovy chalupy nad zmolou stavět dřevěnici „na dva konce“, každý vlastnil jednu polovinu. Kobzáň chtěl mít pravé horalské srubisko po starodávnu. S hajným v lese vybírali jen takové kmeny na jejichž objetí jim nestačily paže.

V knížce Když slunce září vzpomíná na stavbu dřevěného domku spisovatelka Marie Podešvová: „Začali jsme stavět srub přibližně

na místě shořelého stavení. V popelišti jsme našli staré světadlo na držení loučí, dva železné třínohé rendlíky pro vaření v peci a dobře zachovanou dřevěnou lucernu. Dnes – očištěná a pomalovaná – visí nad vchodem našeho domu. Do základů Kobzáň vložil podle starého horalského zvyku obilí, víno, mince a citát z písma.“

Tak se Jan Kobzáň vrátil natrvalo domů. Od té doby se říkalo: „Není Soláňa bez Kobzáňa.“

Později se malíři Františku Podešvovi naskytla příležitost zakoupit pozemek kousek níž ve zmole, i s kusem lesa, a začal tam stavět poschodový srub s kamennou podezdívkou; kámen byl v místě, dřevo měl ze svého lesa, stavba poměrně snadno a rychle postupovala. V roce 1938 byl poschodový srub hotov a malíř Podešva se do něj přestěhoval s manželkou Marií natrvalo.

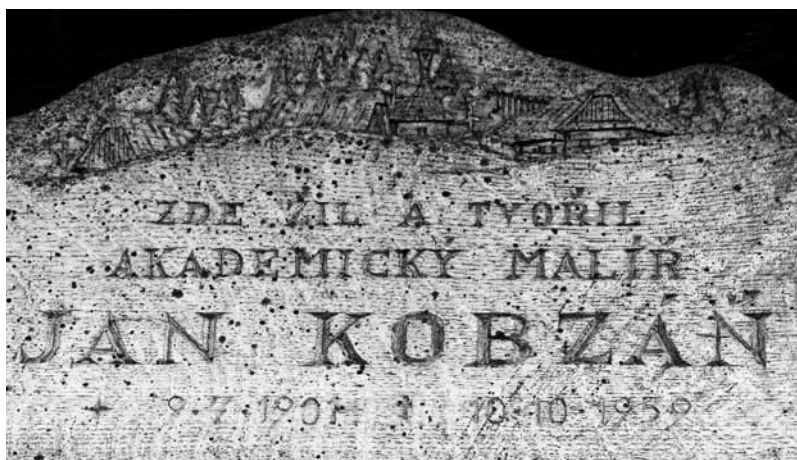

Klid horské samoty Kobzáňovi vyhovoval.

Když Podešvovi patrový srub v nedaleké zmole dobudovali a nastěhovali se do něj, svou polovinu společného dřevěného domku pronajali. Ve své polovině měl Kobzán pro přípravu rozměrných obrazů málo místa. Sice měl ateliér v podkrovní, přece se rozhodl vybudovat velký ateliér ze stodoly, aby mohl dělat větší věci a také, jak říkal, aby měl prostor kde odstříkovat štětce, aby nemusel hledět. Už si obstaral dřevo, zase mu ho sousedé z pronajaté poloviny chalupy ukrádali.

V roce 1955 Kobzán odkoupil od Podešvů i druhou polovinu dřevěného domku. Nyní měl celé stavení jen pro sebe. Když pracoval na větší zakázce, tak vysadil dveře z pantů a papír rozložil po délce celé podlahy přes obě poloviny domu.

Spisovatel Oldřich Šuleř ve své knize Paměť domova na Jana Kobzáně vzpomíná: „Jeho dílo vznikalo v podmínkách nadmíru svízelných. Ale Janek vše dokázal překonat svou vášnivou pracovitostí. Vzpomínám si, jak jsem ho ustihl v jeho pasekářské dřevěnici, když vytvářel návrh na sgrafito pro Holešov: roli balicího papíru měl roztaženu z kuchyně přes síňku do jizby, dvojí dveře musel vysadit z pantů, aby se mu výjev selských rebelií do chalupy vešel – takový měl ateli-

ér, po vlastních kresbách lozil po čtyřech. Osamocen a nahluchlý tam fantazíroval s uhlem či štětcem v ruce, do každého díla se vžíval celý.“

Také se svými obrazy byl Jan Kobzáň srostlý a jen nerad se s nimi loučil. Oldřich Šuleř na to vzpomíná: „Věnoval mi kdysi barevný návrh s valašskou cimbálovkou (už proto, že pro juchajícího tanečníka, co si tam chlopká dlaní v zátylku, si vypůjčil mou postavu), ale nemohl se odhodlat, aby mi jej konečně předal, pořád měl nějakou výhovorku: Však je sakra tvůj, přece víš... Ale nechaj sa mňa ešte naňho chvíľku dívať...!“

Na Soláň se Oldřich Šuleř trmácel za Janem Kobzáněm mnohokrát, zvláště v době, kdy o něm psal životopisnou knížku O zbojnickovi maléřečkovi: „Chodíval jsem za ním přecasto na soláňský hřeben, avšak dostat se do dřevěnice nebylo snadné, protože to už ho sužovala nedoslýchavost (pravda, měl naslouchací přístroj, ale věčně mu do něj chyběly baterky – konečně sám říkal, že je mu lépe v tichu, může se plně soustředit na malování); proto jsme měli domluveno znamení: zamávat větévkou před oknem. Vysvětloval mi: Nečuju dobře, anebo naschvál nedbám na klepání na dveře. A co je nad padesát, tomu neotevírám, řekl mi s lišáckým úsměvem, to myslel na roby. Tato halúzka v okně znamená pozvaného.“

Ke stavbě velkého ateliéru ze stodoly, kde by měl Kobzáň dostatek prostoru pro velká plátna, a také aby měl kde odstříkovat štětce, aby nemusel hledět, už nedošlo.

Když si o malounko let později pro Kobzáně do dřevěné chalupy na soláňské samotě záludně přišla smrt, na zamčené dveře nehleděla, ani tou halúzkou v okně zamávat na znamení se neobtěžovala.

Janíček zbojníček

Od roku 1943 bydlel malíř s rodinou v obci Jasenná. Když v roce 1944 vznikla na Valašsku podzemní odbojová organizace „Pro vlast“, zajišťoval pro partyzány potraviny, šatstvo a další potřebné věci. Také se zúčastnil některých akcí. Někdy nadlouho odcházel z domova, zdržoval se po partyzánských štábech, pozoroval každodenní život. Z té doby pocházejí jeho portréty partyzánských velitelů, mají dokumentární, ale i historickou hodnotu. V kyjevském muzeu je uchován prapor partyzánské brigády Jana Žižky z Trocnova, Kobzáněm navržený a valašskými robkami potajmu vyšitý. Také existuje obraz „Schůzka partyzánů u Juračků v Jasenné“.

„Je známé, že byl partyzánem,“ vzpomínala před lety jeho dcera Jana. „Schovávali se u nás odbojoví pracovníci, moc lidí.“

Za války, když se něco dělo, nebyl Jan Kobzán třeba čtrnáct dnů doma, spal v lese. Měl se ženou domluvené znamení, že v případě hrozícího nebezpečí nechá okno otevřené a v něm květináč. Když se nic nedělo, bylo okno zavřené. Jednou bylo krásně a žena Mlada na smluvené znamení zapomněla, nechala celý den okno otevřené. A Jan Kobzán byl v hrůze, co se děje.

I toto nesnadné období patřilo ke zrání malíře zbojníků, portášů, valašských cérek a ogarů, pasekářů a drvařů, staříčků a stařenek a moudrých dědinských vypravěčů a bajajů. Drsné životní zkušenosti orientovaly Kobzáně levicově. Byl vlastenec. Věřil v komunismus. Věřil v lepší budoucnost. Byl velký rusofil. Rusy miloval, protože to byli upřímní, otevření lidé.

Během spolupráce s partyzány navázal Kobzán mnohá přátelství, která vydržela ještě i po válce.

Po válce, když se 14. března 1946 narodila Kobzánovi ve Zlíně dcera, chtěl jí dát jméno Jana, ale partyzánský velitel Murzin trval na tom, aby jí dali jméno Světlana. Nakonec se dohodli na kompromisu a pokřtili ji jako Světljana.

Kobzáň byl citlivý a když viděl, jak se poválečná doba změnila, co se z lidí stalo, začal se distancovat, ne ode všech, ale od některých. Byl rozčarovaný. Trpěl tím. Takže ho nerušil při práci jen dopravní ruch, ale i politika. Když jednou pro něho přijeli, že je Murzin v Bratislavě, nejel, utekl před politikou na Soláň.

Cit pro spravedlnost podědila po svém otci i dcera. Když v roce 1968 během invaze „spřátelených armád“ přišli Rusi, nechala si na protest proti okupaci úředně změnit jméno na Jana – měla z toho nemalé existenční problémy; i když se v Novém Boru vyučila malířkou skla, mohla pracovat jen při obsluze benzínové pumpy, což ji zdravotně poznamenalo.

Dcera Jana Kobzáňová, provdaná Dočkalová, narozená 14. března 1946 ve Zlíně, se po různých životních peripetiích mohla k malování vrátit až v devadesátých letech minulého století. Uspořádala několik samostatných a účastnila se řady kolektivních výstav. Je členkou společnosti neprofesionálních výtvarníků Urgantina, která vznikla v roce 1982, roku 1994 stanula v jejím čele.

Smrt je nejrychlejší

Jan Kobzáň měl smrt na límci zbojnické haleny už někdy v roce 1933-34. Byl tehdy ubytovaný u Valchářů v Podtátém a dojížděl na motorce. Jedenkrát měl při jízdě havárii, vletěl do křoví, do rače. Lidé, kteří ho našli, mysleli, že už je nebožtíkem. Přivolaný doktor jeho stav zhodnotil prostě, ať ho rovnou uloží do márnice. Jenže milý Kobzáň se v noci probral, šel k Valchářům, klepal na okno. Už spali. Když domnělého nebožtíka Kobzáně uviděli, vyhrůžili se, že je to duch. Tehdy měl štěstí – to ho nadobro opustilo až o čtvrt století později.

V roce 1959 připravoval Kobzáň velkou výstavu svých prací v Kroměříži na zámku. Mělo jít o průřez tvorby jeho celoživotní malířské

práce. Byla to náročná a vysilující činnost, všechno si dělal sám, rámoval, paspartoval, zasklival.

Na Kobzáňovy poslední chvíle vzpomíná spisovatel Oldřich Šulěr: „Zase ho vidím, jak se loučíme po jedné z našich nečekaných schůzek na Soláni, vedl mne utajeným stezníkem, co se vyhýbá Čartáku a ústí na Solanci, pořád jsme se nemohli rozloučit, jakmile se jeden z nás otočil a zamával, opět jsme se rozeběhli k sobě, co za přichylnost nás tak k sobě přizhňala? A přece se skončil život umělce v roce 1959 přesmutně.“

Snad taková předtucha to tehdy byla.

Kobzán se necítil dobře. Příprava výstavy pro Kroměříž mu vzala síly, vyčerpala ho. Nebýt té výstavy, možná by všechno bylo jinak. Dokonce i k doktorovi zašel na radu, stěžoval si na nevolnost. Lékař ho poslal na rentgen, ale malíř měl svou hlavu.

Vracel se do dřevěné chalupy na Soláň, kde měl svůj ateliér. Vlakem jel do Velkých Karlovic, odtud jako obvykle údolím Bzové pěšky do kopce do svého ateliéru.

Tam hned na začátku u cesty ho potkal malíř Karel Hofman, který na Soláni převzal ateliér po zemřelém malíři Aloisi Schneiderkovi. Viděl, že je Kobzán ve tváři celý bílý, že mu viditelně není dobře, nabídl se, že ho na Soláň svezde v autě. Ale Jan Kobzán trval na tom, že dojde zkratkou údolím Bzové.

Dotrpačil se i s nákupem až k prahu dřevěné chalupy, kde měl svůj ateliér. Vejít dovnitř už neměl sil.

„Jednou vyprávěl při návštěvě Žitníků, co měli svou chalupu nedaleko na hřebenu Soláně,“ zavzpomínala dcera Jana, „že se mu v noci zdálo o mamince, že si asi pro něho přijde. Tehdy jsme jeho slovům nepřikládali žádnou váhu.“

Bylo 10. října 1959, když zůstal Kobzán ležet v trávě před vchodem do dřevěné chalupy. Zahlédl sousedku, mával na ni. Myslela, že ji zdraví, také zamávala. Nenapadlo ji, že potřebuje pomoc.

Zdálo se, že už nemá dost sil vejít dál. Ale musel, měl rozpracovanou zakázku, chtěl ji dokončit. V červenci toho roku 1959 mu zada-

la komise vsetínského okresu zhotovit návrhy rozcestníků pro silniční dopravu, které by řidiče upozornily, že vjíždějí do rekreační oblasti. Náписы, nebo sloupy s nápisy měly být provedeny ve stylu horské oblasti. Zakázku v srpnu 1959 předal Kobzáňovi v jeho chalupě na Soláni Bohuslav Jakeš. Kobzáň se pro tu práci přímo nadchl a slíbil, že jen co skončí přípravu s výstavou v Kroměříži, která se konala od 20. září do 20. října 1959, hned zakázku splní a dodá požadované náčrty.

Tenkrát se toho říjnového dne přece jaksi dovlekl až do chalupy. Ulehl do lože na elektrickou podušku, aby si odpočinul, zapnul rádio, do rukou vzal knihu...

Tam ho sklátila srdeční slabost.

Až za tři dny došel do jeho samoty soused Chvostek, aby mu předal dopis s toužebně očekávanou zprávou o schválení umělecké zakázky na historický obraz „Valašské povstání za třicetileté války“ pro vsetínského muzeum. Světlo svítilo a rádio hrálo, ale Janíček neotevíral. Museli vyrazit okno. Našli ho bez ducha na zapnuté elektrické podušce, v ruce román o romantickém rytíři bez bázně a hany donu Quijotovi...

„Och, že jsem tenkrát nedošel a nepohodil halúzku do okna,“ vzpomíná spisovatel Oldřich Šluleř. „Možná by otevřel...!“

A dodává: „Takový stesk na mne padl – a přece by to neměl být stesk, nýbrž radost, že žil takový ryzí člověk a že jsem ho znal, co znal, že jsem se s ním pobatřil. Sám si svůj odchod ve Zbojnickém destamentu předpověděl – a mé srdce svírá smutek a písмена se mi před očima rozplývají, už na listy nevidím, slzy mě oblély...“

Tou dobou dostala ještě nic netušící Mlada Kobzáňová dopis, že Jan přijede domů.

A 12. října 1959 obdržel ve Velkých Karlovicích doporučený dopis od Jana Kobzáně také Bohuslav Jakeš. Byl datovaný 9. října 1959, odeslaný byl z Velkých Karlovic následujícího dne 10. října 1959. Dopis obsahoval šest nákrešů na emblémy pro umístění u vstupů silnic do

okresu Vsetín. Do nadstřešené rozsochy s umístěnou tabulí byly zařaty dva zbojnické obušky. V té chvíli Bohuslav Jakeš ještě netušil, že otevírá poslední malířův dopis a dívá se na jeho poslední výtvarnou práci.

Toto poslední dílo Jana Kobzáně pak realizoval karlovický lidový řezbář Michal Žitník, u kterého Jan Kobzáň nechal na kusech papíru náčrtky emblémů; celkem jich bylo u silnic vsetínského okresu postaveno osmadvacet.

Jan Kobzán zemřel ve svém dřevěném obydlí, které mu sloužilo jako ateliér, zemřel blízko nebe na Soláni 10. října 1959.

Urna s ostatky valašského malíře, grafika a spisovatele Jana Kobzáně byla v roce 1971 pietně uložena na Valašském Slavíně ve Valašském muzeu v přírodě.

Rok po smrti Jana Kobzáně vyšla z pera Oldřicha Šuleře životopisná kniha tohoto malíře „O Janíčkově malířečkovi“, už posmrtně, „Věnována památce malíře Jana Kobzáně“.

Materiál na knihu sbíral spisovatel delší dobu, každou kapitolu vzájemně konzultovali, bylo to psaní na dlouhé lokte, kolikero těch

cest z Ostravy na soláňskou samotu bylo. Jen zvolna kniha postupovala. I tak se žádný z nich nenadal, že její definitivní podobu, knihu čtivou a nadmíru pěkně ilustrovanou Milanem Grygarem, už Janíček malářeček nespatří.

Knížka je to plná horomitů čili zbojníků, je tam bukový stařec a lesní muž, a také plno hájových zbojníků. Ale je v ní také zaznamenán málo snadný život malého Valáška, který je povětšinou ve všem odkázán sám na sebe.

Život Jana Kobzáně, to byla práce a učení, hledání vlastní cesty.

„Vrací se domů,“ píše Oldřich Šuleř. „Na trávě se objevuje stříbro ranní námrazy. Slunéčko zapadá. Janíček se dívá, jak padá list v podzimním bezvětrí. Jitra už jsou zimavá, i vzduch je nějaký řidší a průzračnější a přibližuje dálky.

Zase Janíček pracuje na zbojnickém obrazu. Maluje hájové zbojníky. Pořád maluje zbojníky, zbojníky a zase zbojníky.

Jenom maluj zbojníky, Janíčku, maluj!

Seděli jsme v dřevěném srubu, vyprávěli. Vařili čaj z lipového květu a bylo nám dobře. Není divu – vždyť to tam vonělo zrovna jako u staríčka Škrabanečka z pod Vartovny.“

Tak z ogárka Valáška vyrostl malíř a zbojník, co se nebál nikoho a ničeho.

Nakonec přece ho smrt zrádně zaskočila a nečekaně přemohla.

K dílu Jana Kobzáně poznamenává Oldřich Šuleř: „V Kobzáňově tvorbě nenaleznete stín podbízivé líbivosti a sklon ke krajinářské komerčnosti, ani tendenční násilnosti. Neulpíval na povrchu života, maloval život, jak jej velmi dobře znal. Z portrétů jeho starodávných reků vyvěrá síla a zemitost, opravdu jako by tu země prorůstala svými kořeny člověka. Každá jeho práce je proteplena nesmírným citovým bohatstvím, vypjatým emotivním prožitkem, což ji činí pro diváka přitažlivou. Význam jeho výtvarného díla nelze vtěsnat do regionálních či folklorních měřítek – je to kumšt pevně kořenící ve valašské půdě, avšak korunou přerůstající do národního umění.“

Kobzáňův Rožnov

Vedle kreseb vytvořil Jan Kobzáň množství dřevorytů, techniku řezby využíval i pro knižní ilustraci. Vždy vycházel z tradičních projevů lidové umělecké tvořivosti na Valašsku, jak to dosvědčuje jeho keramika a především malby na skle. Zabýval se také monumentálním uměleckým projevem. Pro gobelínové dílny ve Valašském Meziříčí navrhl řadu rozměrných gobelínů. Také mu vyhovovaly prostorné plochy budov pro nástěnnou výzdobu, tam se rozpřáhl v odvážně pojatých sgrafitech a freskách na budovách ve Valašském Meziříčí, Holešově, Rožnově a jinde.

Na začátku padesátých let 20. století měl Jan Kobzáň nejvíce zakázek na sgrafitovou výzdobu fasád veřejných budov a obytných domů. Návrhy zpracovával až na třímetrových kartonech. Právě tehdy Kobzáň uvažoval o přestavbě stodoly na Soláni na další ateliér, ale k realizaci už nedošlo.

Byla to velká pracovní zátěž a Kobzáň, zdá se, přecenil své síly. I když navenek představoval tvrdého a uzlovitého chlapa, připomínajícího větrem formované buky a javory, rostoucí na hřebenech Beskyd, ve skutečnosti šlo o člověka velmi křehkého zdraví.

Sgrafitovou výzdobu fasád prováděl Kobzáň také v Rožnově pod Radhoštěm.

Ve starobylém a kdysi zcela dřevěném městečku Rožnově pod Radhoštěm bylo v roce 1949 rozhodnuto předat dostavěnou tovární budovu, původně určenou pletařskému průmyslu, pro výrobu elektronek nově vzniklé továrny národního podniku Tesla. Bouřlivý rozvoj tohoto odvětví lehkého průmyslu si brzy vynutil stavbu dalších továrních budov a navazujících provozů. Po ukončení výroby elektronek přešla továrna na výrobu polovodičů a obrazovek. Narůstal také počet zaměstnanců nového národního podniku, ten měl v době svého vrcholu v 90. letech 20. století téměř tisíc zaměstnanců.

Pracovní příležitosti znamenaly příliv obyvatel města. To si vynutilo stavbu sídliště. Prvním z nich bylo Záhumení. Navazovala výstavba obytných panelových domů na ulici 1. máje, vzniklo sídliště Písečná, Koryčanské Paseky, Jižní město a další.

Sídliště Záhumení vzniklo jako první. Jeho třípodlažní domy se rozkládají téměř od Masarykova náměstí až po správní budovy Valašského muzea v přírodě. V minulosti se zde za humny rozprostíraly polnosti rožnovských hospodářů. Za hotelem Radhošť, který měl své místo na východním rohu náměstí, rostl malý lesík, kde pocestní rádi odpočívali. K pěkné uličce Zátíší s řadou malebných vilek, postavených v lázeňském stylu, to bylo tehdy z náměstí kus cesty.

Výstavba sídliště Záhumení byla zahájena kolem roku 1950 a končila po roce 1960. Postaveny byly v té době také obytné bloky v dnešní Pionýrské ulici.

Většina obytných bloků sídliště Záhumení byla stavěna po vzoru tehdejšího Sovětského svazu. Obdobné stavby obytných domů můžeme podnes spatřit v Moskvě. V Ostravě byl stejným způsobem, ovšem reprezentativněji, postaven celý městský obvod Poruba.

V souladu s tehdejší politikou o šíření kultury mezi pracující lid byly i v Rožnově pod Radhoštěm jednotlivé budovy vyzdobeny sgrafity, ovšem mimo poslední bloky, kde bylo od této jistě nákladné výzdoby upuštěno.

Výzdoba rožnovského sídliště Záhumení byla zadána malíři Janu Kobzáňovi.

Vstup do sídliště ve směru od náměstí Míru je na budovách kolem balkónových oken vyzdoben rozměrnými sgrafity. Stejně tak centrální část sídliště, kde je soustředěna obchodní síť a kde byly postaveny dva honosné bloky s rozsáhlými balkony. Běžné obytné bloky byly vyzdobeny sgrafitem alespoň nad každým vchodem.

Je s podivem, že si v tehdejší politicky a ideologicky tak svízelné době dokázal tvůrce sgrafit Jan Kobzán uchovat vlastní náhled na výzdobu sídliště. V jeho sgrafitech se objevují ornamenty a symbolika starých časů, plných záhad a pověstí. Nevzdal se ani své přichylnosti k přírodní tematice. Takto před více jak padesáti lety vytvořil originální výzdobu domů rožnovského sídliště Záhumení, motivicky v souladu s okolní přírodou, historií města i krajiny.

I když Kobzán použil stejný motiv vícekrát, například v jedné ulici u párových domů, postavených přes cestu proti sobě, nikdy nevznikl dojem, že je výzdoba monotónní. Tak měli obyvatelé sídliště pocit, že nacházejí stále nové motivy; celkově bylo na sídliště Záhumení použito na dvacet odlišných motivů.

Na sgrafitech Jana Kobzáně můžeme vidět ptáky, žáby, žitné klasy, dovádění zajíců či veverek, holuby v toku, pampelišky ve společnosti hlemýžďů, kachny, holubičky, hrozný vína a další. Výjimku tvoří vstupní část sídliště ve směru od Náměstí míru, kde je ve druhém podlaží kolem balkonových dveří proveden monumentální výjev vycházející ze starých pověstí: v horní části krmí pták mláďata na hnízdě, kdežto ve spodní části další opeřenci klovají mytického draka. Impozantní pojetí má rovněž pomyslné centrum sídliště s budovami vybavenými velkými balkony s řadou sloupů a zdobených freskami. Nedaleko odtud se

nachází podchod, jehož horní část nad obloukem je rovněž zdobena sgrafity.

Výzdoba obytných domů nad vstupními dveřmi, kromě dominantních částí sídliště, je vcelku nenápadná, snadno může uniknout pozornosti náhodného návštěvníka. Avšak ten, kdo si neobyčejnou výzdobu sídliště pozorně prohlédne, nabude dojem, jako by prošel monumentální výtvarnou galerií malíře Jana Kobzáně.

Výjimku v této výzdobě tvoří dva obytné bloky v někdejší ulici Stodolová – dnešní Pionýrská. Sgrafita se tady neuskrovnila do malého prostoru nad vstupy, ale tvoří u každého z obytných bloků dlouhý pás ve střední části domu. I když se jedná o dvě zcela samostatná díla, ideově jsou propojená.

Každému z obou obrazů dominuje žena, na jednom nalévá mléko a na druhém drží dítě v náručí. Postavy po obou stranách doplňují kolorit valašských hor, prací, muzikou, tancem. Ani jedna ze dvaatřiceti postav se neopakuje. Oba obrazy vypořádávají pospolitost horalů a hor a představují „valašskou legendu“.

Ani v případě výzdoby rožnovského sídliště Záhumení a dvou bloků Pionýrské ulice nešlo o žádný „plíšek“, ale zvukně znějící kov, jak umělcovu práci hodnotil spisovatel Oldřich Šuleř. Podnes se jedná o jedinečnou galerii výtvarné tvorby akademického malíře Jana Kobzáně.

Sgrafita na rožnovském sídlišti Záhumení vydržela bez většího poškození až do prvního desetiletí třetího tisíciletí a pokud nebudou poškozena nebo zničena úmyslně, mají dobrou šanci přetrvat nejméně dalších padesát let.

Závěrem

Ještě jedna vzpomínka Oldřicha Šuleře: „Až po čase jsme kdy-
si seděli v Podešvově ateliéru a vzpomínali jsme na Janka. Tu najed-
nou – věřte nevěřte – spadl ze zdi keramický džbánek, kupodivu se
však nerozbil, postavil se rovnou na dno. Všichni jsme ztuhli a já jsem
z žertu prohodil: No, no, Janku, však nic ve zlém! Františku Pode-
švovi ta podivná příhoda utkvěla v paměti a potom ji rád a s gustem
vypravoval a také paní Marie ji zaznamenala ve své vzpomínkové knize
Když slunce září. A já se o ni zmiňuji proto, že mi nutkavě vyvolává
před oči širokou valašskou tvář Janíčka, mého druha z nejmilejších, se
kterým jsem byl pokrevně spřízněn a který takto ještě jednou ke mně
promluvil.“

Dlouho po smrti Janíčka maléřka jsem se vyškrábal tam do hor
na soláňskou samotu ke Kobzáňově dřevěné chalupě, která si našla osa-
mělé místo uprostřed lesního palouku. Zplanělé jabloně a hrušeň jistě
pamatovaly malíře, když je svého času míjel rozkolísanou zbojnickou
chůzí. Nekosená tráva dýchala pod podrážkami bot jako samet. Káně
rousná se zvedla z jednoho stromu na ohromná křídla, sotva jsem se
přiblížil, a když odlétla, zůstala samota ještě víc osamělejší a jen ošun-
tělá dřevěná tabulka na vnější zdi připomínala, že právě v těch mís-
tech žil, tvořil obrazy zbojníků plné energie, a také skončil malíř Jan
Kobzán. Nebylo třeba kývat halúzkou četinky v okně a dávat znamení,
že přišel známý. Dřevěné stavení, už zmodernizované, už dávno obývá
kdosi jiný, ale sotva v něm maluje hájové zbojníky, ty uměl jen Janíček
zbojníček. Když jsem odcházel, zvedl se mezi kmeny statných smrků
okolního lesa srnček s pěkně vyvedenými parůžky, nepospíchal, mne
se nebál a nikdo jiný tam nebyl, jen zvolna se vytrácel mezi stromy, rov-
nou k zahradě, porostlé mladou trávou kolem Kobzáňovy dřevěnky.

Prameny

Kobzán Jan: O zbojníkoch a pokladech. Nakladatelství Profil, Ostrava 1980.

Málkova Iva, Urbanová Svatava a kolektiv: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945 – 2000). Votobia a Ústav pro regionální studia Ostravské univerzity, Ostrava 2001.

Mikulcová Marie: Od narození Jana Kobzáně uplynulo sto let. Novinový článek: Valašsko str. 6. 17. července 2001.

Mikulcová Marie a Miroslav Graclík: Kulturní toulky Valašskem. Nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek 2001.

Piperek Lubomír Filip, PhDr.: Jan Kobzán, valašský grafik, malíř a spisovatel. Vydavatel: Obec Liptál 2001.

Podešvová Marie: Když slunce září. Nakladatelství Profil, Ostrava 1978.

Podešvová Marie, spolu s Františkem Podešvou: Malířovo mládí. Nakladatelství Profil, Ostrava 1963.

Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Občanské sdružení Valašské Athény, Valašské Meziříčí 2000.

Šuleř Oldřich: O Janíčkově malířce. Státní nakladatelství dětské knihy, Praha 1960.

Šuleř Oldřich: Nech sa buček zeleňá. Nakladatelství Dalibor Malina, Vsetín 2004.

Šuleř Oldřich: Paměť domova. Nakladatelství Optys, spol. s r. o., Opava 1994.

Jan Kolář

ul. Julia Fučíka

Jan Kolář

ul. Julia Fučíka

Jan Kolář

ul. Boženy Němcové

Jan Kolář

ul. Boženy Němcové

Jan Kolář

ul. Julia Fučíka

Jan Kolář

ul. Boženy Němcové

Jan Kolář

ul. Julia Fučíka

Jan Kolář

ul. Jiřího Wolker

Jan Kolář

ul. Jiřího Wolkera

Jan Kolář

ul. Jiřího Wolkera

Jan Kolář

ul. Partyzánská

Jan Kolář

ul. Boženy Němcové

Jan Kolář

ul. Pionýrská

Jan Kolář

ul. Pionýrská

Jan Kobzar

ul. Pionýrská

Jan Kolář

ul. Pionýrská

